

In deze rubriek gaan we dit jaar een aantal basisbeginselen onder de loep nemen; een duidelijk uitgangspunt voor beginners en mogelijk geeft het geroutineerde imkers te denken.

Bijenvolken in de zomermaanden

Problemen met eierleggende werkbijen oplossen

De controle van de jonge moer kunnen we zien als de afsluiting van het proces van zwermverhinderend. Soms ontdekken we bij die controle volken met bultbroed en ordeloos opgeslagen voorraden. Er is geen leggende jonge moer maar er zijn wel leggende werksters. Daar zijn we als imker niet blij mee. De ervaring leert dat de eierleggende werksters zich zomaar niet laten ontronen. In dergelijke volken worden vaak al vier, vijf weken lang geen jonge bijen meer geboren. De volken hebben veel aan kracht ingeboet en het is de vraag of het wel de moeite waard is te proberen er een koningin in te krijgen. Een nieuwe koningin invoeren, heeft vrijwel altijd als resultaat dat de ingevoerde koningin verloren gaat en de eierleggende werksters doorgaan met leggen. De meeste imkers nemen hun verlies en ruimen zo'n volk op door het op enige afstand van de stand af te schudden. De afgeschudde bijen vliegen terug naar de plaats waar hun kast stond en bedelen zich in bij andere volken. Als de imker een reserve volkje op de plaats van het volk met eierleggende werkbijen zet, vliegen ze daar binnen en wordt dat volkje versterkt. Er is echter een grote kans dat binnenvliegende eierleggende werkbijen de moer van dat volkje alsnog opruimen. Het is een fabeltje dat deze na het afschudden verloren gaan.

Een truc die Hayo Velthuis mij eens verteld heeft en die vaak tot succes leidt is de volgende: Zet op een moergoed volk, dat krap staat, een lege bak met daarin één leeg uitgebouwd raam. Dat fungeert als klimraam. Daarbovenop de bak met het volk met de eierleggende werksters. Blijf er dan een dag of tien van af. Dat ene klimraam maakt dat er weinig verkeer is tussen de twee volken. De leggende dieren, de koningin beneden en de eierleggende werksters boven, blijven in hun eigen broednest en worden niet afgestoken. De koninginnenferomonen gaan vanuit het volk onder naar het volk boven. Dat veroorzaakt teruggang van de ontwikkelde ovaria van de eierleggende werksters. Na tien dagen kan de tussenbak worden weggenomen. Als het mis gaat, vind je dagen doppen in het ondervolk. Deze kunnen dan gebroken worden en de imker kan een nieuwe moer invoeren, want de eierleggende werksters zijn 'zeker' verdwenen.

Zomerhoning winnen

Uit de eitjes die de koningin eind april gelegd heeft, komen de bijen te voorschijn die vanaf half juni de zomerhoning binnenhalen. Als de imker geen bijzondere ingrepen toepast zoals volken op elkaar laten afvliegen, vliegers maken of verenigen, is er voor de imker weinig te doen. Bij volken in een goede conditie is het drachtgebied en vooral het weer, bepalend of er zomerhoning geslingerd kan worden. Het beste wat de imker kan doen om veel honing te krijgen, is de dracht opzoeken; reizen met de bijen. Het is ter keuze van de imker of hij deze inspanning wil leveren: standplaats zoeken, toestemming krijgen, met de kasten sjouwen, tussentijds controleren en tenslotte loodzware kasten naar huis halen en veel slingeren.

Zomerverzorging van de volken

Als de zwermperikelen voorbij zijn, hoeft de imker de kast voor half juli niet te openen. Het volk kan dan in alle rust de zomerhoning binnen halen en neemt het voor lief als de imker af en toe even kijkt hoe de honingvoorraad groeit. Half juli is het op de meeste plaatsen in ons land tijd om de zomerhoning te slingeren. Beginnende imkers maken nog wel eens een beoordelingsfout: er is na half juli nog veel activiteit van aan en afvliegende bijen en men denkt dan dat er ook veel voedsel binnenkomt en dat er dus niet gevoerd hoeft te worden. Na het afnemen van de zomerhoning kent de zomerverzorging van de bijenvolken twee aspecten:

- Controle van de ontwikkeling van het volk en vooral van de voedselvoorraad.
- Het verkrijgen van informatie over de ernst van de varroabesmetting, gevolgd door bestrijding.

De voedselvoorraad

In de gematigde klimaatzone hebben de bijen een programma ontwikkeld van wintervoorraadvorming met behulp van de zomerdracht. Als de imker honing slingert en daarmee de wintervoorraad afneemt moet hij onmiddellijk daarna gaan voeren en de voorraad herstellen. Er moet zoveel gevoerd worden dat het volk beschikt over een voorraad van ongeveer 6-8 kg. Dat is twee tot drie ramen met verzegeld voer. De verdere ontwikkeling van het volk en met name de

overschakeling van zomerbijen naar winterbijen is mede afhankelijk van de aanwezigheid van een voldoende grote voedselvoorraad. De manier van voeren is minder belangrijk. Het maakt de bijen niet uit of ze in grote of in kleine porties een dikke of een dunne suikeroplossing krijgen. Te vroeg te veel kilo's voeren kan ruimtegebrek veroorzaken en de volken opnieuw in zwermstemming brengen. De imker moet ervoor zorgen dat de volken zowel voldoende voer als voldoende ruimte hebben.

Varroamijten

Een belangrijk aandachtspunt bij de zomerverzorging is de ernst van de varroabesmetting. De verhoogde wintersterfte van de laatste jaren onderstreept dit nog eens. De varroamijt vraagt voortdurend de aandacht van de imker. In het voorjaar kan hij met het uitsnijden van darrenbroed verhinderen dat de besmetting snel toeneemt. De broedloze periode na het maken van de koninginnenaflegger helpt ook het aantal mijten te beperken. In de zomermaanden kan hij niet veel meer doen dan observeren. Over het algemeen kan hij na het slingeren van de zomerhoning met de bestrijding beginnen. Het is zinvol vanaf begin juli elke dag op de schuiflade van de varroabodem te kijken hoeveel mijten erop gevallen zijn. Dat geeft een indruk van de ernst van de besmetting. Vallen er in een periode van ongeveer tien dagen gemiddeld meer dan tien mijten per dag, dan moet na het slingeren van de zomerhoning zo snel mogelijk begonnen worden met bestrijding.

Varroabestrijding

Wie met weinig werk snel veel mijten wil opruimen, kan 60% mierenzuur op een sponsdoek inzetten. Een voordeel van mierenzuur is dat het ook mijten doodt in het gesloten broed. Wie veel bijenvriendelijker wil werken kan hetzelfde doel met wat meer moeite bereiken met de Nassenheider verdampert. Thymovar is ook een goed alternatief. Varroabestrijding na het slingeren van de zomerhoning dient vooral om het bijenvolk de kans te geven gezonde winterbijen te produceren. Er is in het maandblad veel geschreven over de bestrijding van de mijt en dat gaan we hier niet nog een keertje overdoen. We verwijzen u naar de desbetreffende artikelen. Zie onder meer BIJEN 10(11): 295 (2001) en BIJEN 11(2): 51 en 169 (2002).

Roverij

Na half juli vinden de bijen in de plantenwereld minder stuifmeel en vooral minder nectar. De volken zijn groot, de broednesten worden kleiner en het gevolg daarvan is dat er veel bijen zijn voor de dracht. Van

de vliegbijen fungeert wel de helft als speurbij. Zo'n massa speurbij vindt elke druppel suiker in de wijde omgeving. Roverij ontstaat doordat de speurbijen van het ene volk slecht verdedigde voorraden van een ander volk ontdekken. Dat kan 2 oorzaken hebben: de ene is gelegen in de natuur. Kleine en zieke volken hebben moeite met het verdedigen van hun vliegopening. De speurbijen van sterke volken ontdekken dat.

De andere oorzaak is de imker. Hij laat te kleine volken in te grote kasten zitten. Hij laat bij het werken in zijn volken de bakken te lang open staan. Hij knoeit met honing of suikerwater of zet leeg geslingerde ramen op zijn stand om ze door de bijen te laten schoonlikken. Binnen de kortste keren komen er massa's bijen op af. Als de imker kans ziet de open kast snel te sluiten, een raampje voer of de geknoeiide suiker snel op te ruimen, kan roverij meestal wel voorkomen worden. Als bijen te lang op een ongewenste plaats voer kunnen halen en de haaldrift is daar eenmaal op gericht, dan is die moeilijk te stoppen. Je ziet dan ook dagenlang zoekende bijen op die plaatsen terugkomen. De imker hoeft maar even in de volken te werken en er vliegen volop zoekende bijen rond. Als de imker merkt dat er tijdens zijn werk aan de volken meteen veel zoekende bijen actief worden, is het tijd de vlieggaten van de kleine volken te verkleinen.

Hoe ziet roverij eruit?

Bij een volk dat beroofd wordt, is er een ongewone drukte aan het vlieggat. Bijen vliegen in een snel tempo af en aan. Ze maken veel meer lawaai dan bij normaal haalgedrag. Je ziet zoekende bijen onder, boven en achter de kast. Als de imker de kast open maakt, ziet hij de bijen ongewoon druk bezig bij de voedselvoorraden.

Hoe stop je roverij?

Dat is een probleem. Roverij is lastig te stoppen. De rovers weten waar suiker of honing te halen is en vergeten dat niet licht in deze tijd van het jaar. Maatregelen als het verkleinen van het vlieggat of dat zelfs een tijdlang geheel sluiten, helpen niet. De haaldrift van de rover is te sterk, de verdediging van de beroofde te zwak. Een maatregel die kans op succes heeft is het verplaatsen van het beroofde volk naar een plaats buiten het bekende vliegebied. Het moet dan over een afstand van meer dan 6 km verplaatst worden. Laat het volk daar een aantal weken staan, anders kan de roverij opnieuw beginnen bij terugkomst van het beroofde volk. Bijen hebben een goed geheugen voor plaatsen waar voedsel te halen is.